

Турчина Т. В.

ЖИТІЙНИЙ ЖАНР У ПРОПОВІДЯХ КИРИЛА ТРАНКВІЛІОНА СТАВРОВЕЦЬКОГО

*Розвідку присвячено дослідженню елементів агіографічного жанру в проповідях «Євангелія учительного» (1619) Кирила Транквіліона Ставровецького. На прикладі «Поучення на преставленіє святого Іоана євангелисты» і «Поучення на память первомученика архидіакона Стефана» розкрито способи адаптації житійної схеми до потреб гомілії і функціонування топосів *imitatio Christi* та *imitatio angeli*.*

Ключові слова: Бароко, жанр, проповідь, гомілія, житіє, топос.

Середньовічна модель життя успішно реалізується в проповідях другої частини «Євангелія учительного» (1619) Кирила Транквіліона Ставровецького. За визначенням О. Александрова, «житіє святого було ледь не найпоширенішим та широковідомим жанром середньовічної книжності» [1, с. 9].

Автори епохи Бароко, переосмислюючи роль старих жанрів ранньомодерної доби, використовують середньовічну модель із врахуванням нової естетики. Як зазначає архієпископ Ігор Ісиченко, «середньовічний текст був звернений у паравербальну сферу комунікації, коли семантичний потенціал слова реалізувався лише в комплексі обрядових дій», тобто, на думку дослідника, писане слово – це лише «еквівалент елементу етикетного дійства, обрядового знака, включеного в загальну систему містичного спілкування людини з Богом» [6, с. 49].

На сьогодні існує два підходи до вивчення житій. Перший – це традиційний жанровий аналіз, відображений у працях Д. Лихачова [9–12], другий – структурне дослідження текстів, представлений у роботах Т. Руді [16; 17]. Доцільним для цієї студії вбачаємо другий підхід, оскільки наше завдання полягає в дослідженні способів адаптації житійної схеми подвижника і топосів *imitatio Christi*, *imitatio Mariae* й *imitatio angeli* в проповідях Кирила Транквіліона Ставровецького.

Відомо, що жанр житія чітко регламентований. Він переважно складається з короткого вступу і післямови автора, що ніби обрамлюють розповідь, відомостей про родину святого, чудесних знамень, які провіщають його народження, прояву святості в дитинстві та юнацькому віці, випробувань, рішучого вибору шляху духовного спасіння, смерті і посмертних чудес [15, с. 8]. До цього тексту може додаватися похвала святому. Подібна регламентація жанру, зумовлена наслідуванням

«Євангелія учительного» Калліста, помітна і в проповідях Ставровецького. За визначенням С. Маслова, структура кожної проповіді переважно лишається незмінною: «На початку міститься невеликий, у кілька рядків приступ (вступ), за ним іде євангельське читання цього дня, далі – тлумачення євангельського тексту, розділене на частини, причому кожна частина має особливий заголовок» [14, с. 89]. Важливо простежити взаємодію структур цих жанрів. Поетиці епохи Середньовіччя, як зазначає Д. Лихачов, властива чітка домінація рис жанру, що визначений закріпленими за ним діловими функціями, завдяки яким поетична структура тексту узгоджувалася з суспільною практикою [9, с. 87].

Одне із завдань проповідництва – це виховання ідеальної людини. І житіє для Ставровецького стає засобом такого риторичного впливу. В агіографічній літературі, за визначенням І. Єрьоміна, персонаж зазвичай «святий уже від моменту народження» [3, с. 17]. І в цьому сенсі він не має біографії: «агіограф лише підбирає матеріал для ілюстрації його святості в рамках біографічної оповіді про життя і смерть героя» [3, с. 17], тобто вписує відібрані відомості про святого в уже готову схему.

Х. Лопарьов наводить канонічну структуру похвального житія [13, с. 15]. Хоча автор моделює її на основі грецьких житій святих VIII–IX ст., та, враховуючи відносну стійкість агіографічного жанру, вона зберігає свою актуальність для пізніших текстів. На початку йде заголовок, де вказано місяць і день пам'яті святого, далі йде епітет (означення вищого чи нижчого ступеня святості), потім – передмова, що означає предмет оповіді, після якої маємо виклад основної частини і завершення.

Основна частина містить такі елементи:

Обов'язково згадуються *батьки* і *батьківщина*.

Посвята. Іноді трапляється, що від народження батьки призначають немовля для служіння Богу.

Навчання. Відповідно до житійного канону, дитина сторониться ігор, танців і пісень і весь час вивчає Святе Писання та Псалтир; ці студії даються їй дуже легко.

Ставлення до шлюбу. Майбутній святий часто уникає контактів із протилежною статтю, іноді зберігає зв'язок з матір'ю, або якщо одружується, то може покинути родину (як Олексій, чоловік Божий), чи вмовляє дружину берегти з ним дівоучу непорочність.

Аскеза. Ця частина життя містить оповіді про різноманітні подвиги заради віри: життя в пустелі, вериги, піст, чорна робота в монастирі.

Історична частина переважно відсутня, факти реальної біографії замінені риторичними загальниками. Проте інколи реальність проникає в агіографію крізь сни, у яких святий правдиво передбачає перебіг і результат певної історичної події, або зі згадок про обрання святого патріархом обителі. Посаду він приймає неохоче, кілька разів відмовляється, і зрештою йде на поступки «насилію свѣтской власти» [13, с. 29].

Передсмертні настанови. Святий часто знає про час свого відходу і збирає братію свого монастиря, якщо він настоятель, або близьких людей і заповідає, як треба жити і молитися після того, як його не стане.

Смерть. Після напучування святий помирає зі словами Христа на устах: «Отче, в руки Твої віддаю дух Свій» (Лк. 23:46).

Чудеса бувають як прижиттєвими, так і по смертними. Святий може переміщатися на великі відстані по морю на дельфінах, зіцлювати хворих, зупинити бурі, передбачати хвороби і смерть інших людей тощо [12, с. 34].

Слід зазначити, що ця схема зазнає варіацій, відповідно до типу персонажа, який є основним у тому чи іншому житті.

На прикладі повчань, що входять до другої частини «Євангелія учительного», розглянемо особливості функціонування житійного жанру в проповідях отця Кирила. Враховуючи напрацювання Х. Лопарьова, простежимо, як проповідник використовує структуру, топіку, образність життя у своєму тексті. Цікаво дослідити і взаємодію жанрів життя та гомілії в барокового книжника.

Відібрані тексти умовно розподілимо на дві групи, відповідно до рівня опрацювання агіографічного матеріалу і типів персонажів. До першої групи входять проповіді, які містять короткі, фрагментарні відомості про святого чи святих як приклади чеснот чи добрих вчинків. Це такі проповіді: «Поученіє на память преподобным

общим», «Поученіє на память преподобным женам обще и мученицам», «Поученіє на память ерархом вселенским и учителем обще». До другої групи належать проповіді, в яких використано наративні практики життя подвижника і мученика. Сюди належать: «Поученіє на преставленіє святого Іоана євангелисты» та «Поученіє на память первомученика архидіакона Стефана».

У гомілії з елементами агіографії переважно зображене життя подвижників. Тому доцільною в цьому випадку видається методика роботи з життям подвижника, запропонована Т. Руді [15, с. 49]. Дослідниця наводить таку послідовність рубрикації сюжету:

1. З дитинства подвижник живе благочестиво, скромно, відмовляється від дитячих забав, читає священні книги і мріє про постриг.
2. Настоятель монастиря спочатку відмовляє юнаку, пояснюючи відмову молодими літами і тяжкістю монастирського побуту.
3. Далі настоятель переконується у твердості намірів подвижника і постригає його.
4. Подвижник завзято відвідує церковну службу, першим приходиться на утрєню і йде останнім.
5. Відкидає «славу людську», може піти в пустелю чи стати затворником.
6. Передбачає свою смерть і на смертному одрі дає останні настанови.

Окремі елементи цієї житійної схеми спостерігаємо в проповідях Ставровецького. Зокрема, в «Поученіє на преставленіє святого Іоана євангелисты» святий передбачає свою смерть і дає поради своєму учню, хлопчику Порфирию. Драматизований монолог свідчить про розвиток ранньої барокової поезики: «Чадо Прохоре, уже время приближися отшества моего от мира сего, ты же шедъ въ града, принеси копала, и уготови ми гроб... Чадо мое любимое Прохоре, престани от рыдания твоего, не вѣси, что твориш, тако бо подобает ми перейти от мира сего» [8, арк. 46].

Принцип *imitatio* є визначальним для середньовічної поезики [18; 19]. *Imitatio Christi* – найважливіший вид топіки, притаманний місіонерським життям (життям просвітників) і мученикам, оскільки наслідування Христа – обов'язкове для кожного святого. Відомо, що принцип *imitatio* – один з основних у християнстві: починаючи від створення людини («І Бог на Свій образ людину створив, на образ Божий її створив» (Бут. 1:27)) і закінчуючи зверненням Ісуса до учнів («Коли хоче хто йти вслід за Мною, – хай зречеться самого себе, і хай візьме свого хреста, та й іде вслід за Мною» (Мт. 16:24)). За визначенням Т. Руді, життям праведних жінок притаманний топос *imitatio Mariae*,

а *imitatio angeli* – найпоширеніший топос для ушлявлення життя монаха [15, с. 49].

Простеження ангельських мотивів у житті подвижників, на думку Т. Руді, закорінене в суті подвигу інок, тобто у зреченні земного тілесного життя і зосередженні на духовному житті [15, с. 50]. Ця топика розкривається в таких мотивах і формулах: постриг часто називається «прийняттям ангельського образу», зовнішньо подвижники описуються як ангели, висловлюється здивування ангелів благочестивому життю святого, відома також формула візантійської агіографії «земний ангел, небесна людина» [15, с. 50–59].

Як зазначає Б. Берман, «житіє описує не просто “належне” і не вищий ідеал життя, а дає образ втілення ідеальних вимог у земне життя» [2, с. 173–174]. Власне тому відбувається уподібнення життя святого до ідеалу Христа: «мета мученицького подвигу – уподобитися своєму вчителю Христу, тому святі діють заради Христа, і головне – подібно Йому» [2, с. 174].

Проповідь «Поученіє на преставленіє святого Іоана євангелисты» – це вибірки з його життя в інтерпретації Симеона Метафраста і Єроніма Стридонського. Про джерела тексту автор зазначає одразу після назви. Текст постає як розлогий виклад «біографічних» подій, скомпонований у вигляді проповіді, що по суті матеріалу наближається до типу «житія подвижника». Натомість «Поученіє на память первомученика архидіакона Стефана», де на прикладі короткого епізоду смерті святого від побиття камінням Ставровецький розкриває перед читачем перспективи перемоги смирення і всепрощення над облудою і несправедливістю, ближче стоїть до мартирія (від гр. *μάρτυριον* – «мучеництво»).

Проповіді про Іоана Богослова і Стефана архидіакона обрано як приклади різного рівня опрацювання житійного матеріалу. Якщо в першій автор намагається зберегти структуру життя (на початку – традиційна похвала святому, далі – опис чудес і вознесення на небо, а наприкінці – молитовне звернення до аудиторії), то в другій – короткий епізод з «біографії» святого є риторичним засобом впливу на аудиторію – автор подає благочестивий приклад смирення перед лицем неминучої смерті.

Відомо, що житіє святого – це власне не опис його життя, не біографія, а опис шляху до спасіння, чи типу святості. Саме тому повторювані агіографічні мотиви відображають динаміку спасіння, шляху до Царства Небесного, а не літературні прийоми конструювання біографій, що своїм корінням сягають Античності. Дослідники також враховують різницю між східною та західною агіографічними традиціями. Зокрема, західні житія

зазвичай написані в динамічній перспективі – агіограф простежує шлях святого зі своєї земної позиції. Натомість житіям візантійського канону властива зворотна перспектива, тобто святий, що вже досяг Царства Небесного і озирається на пройдений шлях. Кирило Транквіліон Ставровецький поєднує обидві традиції: оповідь обох повчань динамічна, у них ідеться про історичні реалії (у «Поученні на преставленіє святого Іоана євангелисты» автор згадує острів Патмос, імператорів Доміціана і Нерву), що вказує на близькість до західної традиції. Проте риторична насиченість, подекуди надмірна метафорична прикрашеність «Поученія на память первомученика архидіакона Стефана» свідчить про наслідування автором візантійської агіографічної традиції (зокрема, в подібному ключі написане «Житіє Симеона Метафраста»).

Звернемо увагу на «Поученіє на преставленіє святого Іоана євангелисты». Структура проповіді нагадує тричастинну структуру жанру життя святого: маємо вступ, основну тематичну частину та епілог. Проте Ставровецький вносить певні зміни до другої частини. Зокрема, він опускає такі складники життя, як народження і походження святого. Власне в проповіді перед нами постає Іоан «через тридцять років після Вознесення Господнього», який «прийшов до Ефесу і там проповідував». Такий відхід автора від канону зумовлений джерелами, якими він послуговувався. Так, у «Слові на преставлення Іоана Богослова» Симеона Метафраста і у відповідній частині «Книги про знаменитих мужів» Єроніма Стридонського також немає оповіді про дитинство і походження Іоана Богослова. Компілюючи ці два тексти, Кирило Транквіліон Ставровецький зосереджується на чудах євангеліста. Так, докладно описане руйнування капища Амазонум, або Артеміди в Ефесі, сходження в кипень олії в Римі перед імператором Доміціаном, заслання на Патмос, написання там Апокаліпсису і передбачена «смерть». Іоан наказав своєму учневі Прохору викопати для нього могилу, а на ранок, після того, як святий ліг у труну і звелів покликати людей на останнє цілування, він був вознесений на небо. І справдилися слова Ісуса з Євангелія: «Я схотів, щоб він позостався, аж поки прийду» (Ів. 21:22).

Розлоге порівняння з іншими святими в тексті Симеона Метафраста у Ставровецького редуковане до одного речення, де автор говорить, що Господь прославляється у своїх святих і живими береже святого Іоана, як зберіг пророків Єноха та Іллю (про Єноха: «І ходив із Богом Енох, і не стало його, бо забрав його Бог» (Бут. 5:24); про Іллю: «І сталося, як вони все йшли та говорили, аж ось появився огняний віз та огняні коні,

і розлучили їх одного від одного. І вознісся Ілля в вихрі на небо»... (2 Цар. 2:11)).

У «Почуенні на память первомученика архидіакона Стефана» епізод смерті святого становить смисловий центр усієї проповіді. Мученик постає як взірць наслідування для християн. Зокрема, Стефан молиться за своїх ворогів, навіть коли останні, «зъло разяришася и разждегосаша пламенем діаволя гнѣва» [8, арк. 86], вивели мученика за місто і почали закидати його камінням. Звертаючись до Господа, первомученик просить не лише за себе, а й за своїх катів: «Господи, Ісусе, прийми дух мій», «Остави им грѣх сей, не видятъ бо что творятъ» [8, арк. 86, зв.]. Це нагадує відомий мотив непротивлення злomu («А Я вам кажу не противитись злomu. І коли ударить тебе хто у праву щоку твою, підстав йому й другу» (Мт. 5:39)).

Генетично проповідь Ставровецького про Стефана архидіакона пов'язана з аналогічними проповідями Іоана Золотоустого [5; 6]. Цей зв'язок виявляється на рівні непрямих цитат й означення мотивів, що були повніше розкриті в автора-попередника. Наприклад, коли Ставровецький цитує патріарха: «яко рек Златоустый, молитвою Стефана святого Павел встав, и от тьмы невѣрія в свѣт Царства Христова пришед, и егда быся Стефан святый умираючи не молив, Павла бы святого церков не мѣла» [8, арк. 86, зв.], то цим виявляє радше знання контексту, ніж дослівне відтворення тексту. У проповіді про Стефана, приписуваній святому Іоанові Золотоустому, читаємо: «Так, своїми справами ще раніше за Павла він волає: “Будьте моїми послідовниками, як і я Христа” (1 Кор. 11:1). Адже я пішов, каже, за Владикою всіх і словом, і життям, і смертю» [5, с. 517].

Три проповіді Золотоустого об'єднані мотивом боротьби і героїчної смерті заради віри. Це своєрідні панегірики, в яких проявляється боротьба первомученика: «Отже, того, хто першим відкрив поле благочестя і першим розпочав боротьбу, зробимо початком для похвал борців Владики» [5, с. 518]; «Увінчаємо тепер борця Стефана, першого борця Христового, й осиплемо (його) квітами слів» [5, с. 522]; «Навіть смерть не відвернула його від благочестивої боротьби. Як за життя він боровся з юдеями, так і після смерті озброюється проти еретиків, маючи непереможною зброєю віру Трійці» [5, с. 522]. Якщо у Золотоустого боротьба на першому місці, то Ставровецький лише її означає: «Стефан же святый пръвый воевода церкви Христовы и крѣпкий оружник, брань сътвори з невидимыми князи тьмы, съ властью и силами противными» [8, арк. 86, зв.]. Для барокового автора важливішим виявляється втілення Христової заповіді «Любіть ворогів ваших»: «О Стефане

незлюбивый, сим живота вѣчного просиши, иже ты смерти предаюти, сим благодати Божей желаеш, иже ты раны и болезни на тѣло твое налагаюти» [8, арк. 86]. І власне подвиг, перемога Стефана над силами п'ятьми оприявнюється опосередковано смиренням у стражданні, топосом *imitatio Christi*. Автор проповіді доповнює слова Біблії: «Господи, Ісусе, прийми духа мого» (Дії 7:59). Він вводить молитву-звернення до Христа: «Господи мой, Ісусе, прийми дух мой, сладкі мні суть сій раны тебе ради, ибо ты кров свою пролитою мене ради пролиав, тѣм желя з мною кров тебе ради проливаю, укрѣплен есмь твоею благодатию. Сего ради молю об рабѣх моих и мя убивают остави им грѣх сей, не видятъ бо что творятъ» [8, арк. 86, зв.].

Цікаво розкриває Ставровецький топос *imitatio angeli*. Він виявляється не лише через зовнішню подібність («лице его свѣтло благодатию духа святого сіающе, яко лице ангела Божію» [8, арк. 86]), а й через радість ангелів і Бога: «Радуются и ангелы Божіи зряще Стефана дне вѣнчаема, отходяща от земнаго Єрусалима, к небесному съ славою вѣчною... Радуется и Бог Цар вѣчной славы, зрящи воина своего от брани с побѣдою грядуща в царство Его» [8, арк. 88].

Використовуючи традиційний для своїх творів паралелізм новозавітної і старозавітної образності, Ставровецький порівнює подвиг Стефана з подвигом Давида, який став сам проти філістимлян і «грѣдаго діавола яко Голіада» [8, арк. 87]. Своім подвигом первомученик «отнял глау діаволѣ крѣпости... и стѣны крѣпости діавола съкрушив, яко иногда Исус Наввин ерихонскіа» [8, арк. 87]. Тобто маємо кілька паралелізмів: Стефан – Давид, Стефан – Ісус Навин, диявол – Голіаф. Автор навіть говорить, що подвиг Стефана значиміший, бо якщо Ісус Навин і Давид повстали проти ворогів видимих, себто людей, то Стефану довелося зіткнутися «з невидимыми князи тьмы, с властью и силами противными, з невидимым Голіадом, з самым діаволом, и мужественною душею та дръзностным сердцем став против всего събраніа сатанинского перед множеством народа іудейскавого кровию убійственнаго, иже крови святых пролиаша и праведных обидѣша» [8, арк. 86 зв. – 87].

Найдетальніше опрацьовано паралелізм Стефан – Давид. Ставровецький для чотирьох елементів зброї Давида (торби, каменя, пращі і палиці) знаходить відповідник в арсеналі мученика: «Стефан святый вѣру яко тоболоц, в ней же съкровенных имѣ пять духовных добродѣтелей: ревность, храбрость, дръзновение, упование, изволение. Тръпеніе яко камень, радость яко праща, крест яко же жезл» [8, арк. 87].

За версією отця Кирила, життя Стефана вплітається не лише в церковну історію, воно закладає основу перемоги над дияволом: «И нѣже побѣдою его увелелися церков, укрѣпися вѣра, простреся благочестіе въ языцех, разгорѣся огонь любви Божей въ воинства Христова, укрѣпися брань на діавола взятся

побѣда насмерть, разорися крѣпость адскаа» [8, арк. 87 зв. – 88].

Отже, у проповідях «Євангелія учительного» Кирило Транквіліон Ставровський використовує життя як прийом переконання читача/слухача. Для цієї мети він не просто компілює першоджерела, а й художньо їх опрацює.

Список літератури

1. Александров О. Старокиївська агіографічна проза XI – першої третини XIII ст. : монографія / О. Александров. – Одеса : АстроПринт, 1999. – 271 с.
2. Берман Б. Читатель життя (Агиографический канон русского средневековья и традиция его восприятия) / Б. Берман // Художественный язык Средневековья. – Москва : Наука, 1982. – С. 159–183.
3. Еремин И. Лекции и статьи по истории древней русской литературы / И. Еремин. – Ленинград : Изд-во Ленинградского ун-та, 1987. – 328 с.
4. Источниковедение литературы Древней Руси / отв. ред. Д. С. Лихачев. – Ленинград : Наука, 1980. – 294 [1] с.
5. Іоан Золотоустий. На святого першомученика Стефана / Іоан Золотоустий // Повне зібрання творінь Іоана Золотоустого / пер. М. Марусяка ; під ред. Патріарха Філарета. – Т. VIII, кн. 2. – Київ : Видання Київської Патріархії Української Православної Церкви Київського Патріархату, 2011. – С. 515–517.
6. Іоан Золотоустий. На святого Стефана I, На святого Стефана II, На святого Стефана III / Іоан Золотоустий // Повне зібрання творінь Іоана Золотоустого / пер. М. Марусяка ; під ред. Патріарха Філарета. – Т. XII, кн. 1. – Київ : Видання Київської Патріархії Української Православної Церкви Київського Патріархату, 2013. – С. 518–523.
7. Ісіченко Ігор, архієпископ. Аскетична література Київської Русі / архієпископ Ігор Ісіченко. – Харків : Акта, 2005. – 383 с.
8. Кирило Транквіліон Ставровський. Євангеліє учительное, albo казанія на неділя през рок и на празники господскіє и нарочитым святым угодником божіим / Кирило Транквіліон Ставровський. – Рахманов, 1619. – 181 арк.
9. Лихачев Д. Зарождение и развитие жанров древнерусской литературы / Д. Лихачев // Исследования по древнерусской литературе. – Ленинград : Наука. Ленинградское отделение, 1986. – С. 79–95.
10. Лихачев Д. С. Поэтика древнерусской литературы / Д. С. Лихачев. – Изд. 2-е, доп. – Ленинград : Художественная литература. Ленинградское отделение, 1971. – 413, [1] с.
11. Лихачев Д. С. Поэтика древнерусской литературы / Д. С. Лихачев. – 3-е изд., доп. – Москва : Наука, 1979. – 357 с.
12. Лихачев Д. С. Развитие русской литературы X–XVII веков: эпохи и стили / Д. С. Лихачев. – Ленинград : Наука, 1973. – 253 с.
13. Лопарев Х. Греческія житія святыхъ VIII и IX вѣков. Опытъ научной классификации памятниковъ агиографіи съ обзоромъ ихъ съ точки зрѣнія исторической и историко-литературной / Хр. М. Лопаревъ. – Петроград : Тип. Императорской академіи наукъ, 1914. – 568 с.
14. Маслов С. Кирилл Транквиллион-Ставровецкий и его литературная деятельность : опыт историко-литературной монографии / С. Маслов. – Киев : Наук. думка, 1984. – 243 с.
15. Полякова С. Византийские жития как литературное явление / С. Полякова // Жития византийских святых. – Санкт-Петербург : «Terra Fantastica» изд. дома «Корвус», 1995. – 544 с.
16. Руди Т. «Imitatio angeli» (проблемы типологии агиографической топика) / Т. Руди // Русская литература. – 2003. – № 2. – С. 48–59.
17. Руди Т. Средневековая агиографическая топика (принцип imitatio и проблемы типологии) / Т. Руди // XIII Международный съезд славистов : доклады российской делегации. – Люблина, 2003. – С. 40–53.
18. Топоров В. Святость и святые в русской духовной культуре. Т. 1 : Первый век христианства на Руси. – Москва : Гнозис, Школа «Языки русской культуры», 1995. – 875 с.
19. De Rentiis D. Die Zeit der Nachfolge: Zur Independenz von “imitatio Christi” und “imitatio auctorum” im 12.–16. Jahrhundert / Dina De Rentiis. – Tübingen : Niemeyer, 1996. – 184 S. – (Beihefte zur Zeitschrift für romanische Philologie. Bd. 273).

T. Turchyna

SAINTS' LIVES GENRE IN THE HOMILIES BY KYRYLO TRANQUILION STAVROVETSKY

The present article considers the interaction of the saints' lives genre and the homily in “The Didactic Gospel” (1619) by Kyrylo Tranquilion Stavrovetsky. The explored text contains homilies combined with the elements of the saints' lives structure. One of the main purposes of the preaching is to educate the ideal Christian. The elements of the saints' lives in the homily genre are used as an instrument of this education. The research of the saints' lives adaptation methods is of the key importance for indicating the patterns of Stavrovetsky's homily writing. A much-debated question is whether the canonical structure of the saint's lives genre changes in the homily or remains unchanged. The aim of the article is to explore the structure of the homilies in which the saints' lives genre is present and to define the basic themes “imitatio Christi” and “imitatio angeli” typical for the saints' lives genre in the homilies. The methodological base of the research implies hermeneutics. The innovation of the article lies in its subject: there is little research on the interaction of the saints' lives genre and homily. This study might be used in further exploration of the homilies from “The Didactic Gospel”.

Keywords: Baroque, genre, homily, saints' lives, topos.

Матеріал надійшов 23.05.2017